

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาทางด้านนิเวศวิทยาของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ตามเกาะต่างๆ ในประเทศไทยยังมีอยู่น้อย เนื่องจากเกาะส่วนใหญ่อยู่ไกลจากแผ่นดินทำให้การเข้าถึงเป็นไปได้ยากและต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง เกาะจำนวนมากมีโครงสร้างทางด้านนิเวศวิทยาและแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์และพืชที่มีความจำเพาะ เกาะหลายแห่งเป็นแหล่งขยายพันธุ์ของสัตว์หายากและใกล้สูญพันธุ์บางชนิด ปัจจุบันเกาะหลายแห่งถูกพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และมีการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมต่างๆ อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศบนเกาะไม่มากนักน้อย จากทฤษฎีเกาะ (island theory) (MacArthur and Wilson, 1969) กล่าวว่าเกาะมักมีรูปแบบของแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารที่มีความจำเพาะรวมทั้งมีขนาดพื้นที่ที่จำกัด จึงรองรับสิ่งมีชีวิตได้ไม่มากทั้งในด้านความหลากหลายของชนิดและจำนวน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกาะที่อยู่ไกลจากชายฝั่งจะยังมีความจำเพาะสูง ดังนั้นเกาะที่มีขนาดเล็กจึงมีความเสี่ยงที่จะมีการสูญเสียมความหลากหลายทางชีวภาพจากการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นบนเกาะได้ง่าย

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน จังหวัดพังงา เป็นอุทยานทางทะเลที่ประกอบด้วยเกาะใหญ่น้อยจำนวน 9 เกาะ ปัจจุบันเป็นแหล่งดำน้ำดูปะการังที่สวยงามติดอันดับ 1 ใน 10 ของโลก (กรมป่าไม้, 2542) ปัจจุบันเป็นสถานที่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นนี้หากขาดการควบคุมดูแลอาจมีผลกระทบต่อระบบนิเวศของเกาะในอนาคตอันใกล้ นอกจากนั้นทางหน่วยงานของรัฐยังมีนโยบายที่จะขยายการท่องเที่ยว ซึ่งอาจมีผลกระทบโดยตรงกับสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่บนเกาะโดยเฉพาะสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ของไทย ในจำนวนเกาะทั้งหมดของหมู่เกาะสิมิลัน พบว่าเกาะปายัน (เกาะสาม) มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของนกขาปีไหน *Cabenas nicobarica* และนกหลุมพูขาว *Ducula bicolor* ในทะเลฝั่งอันดามันเป็นอย่างมาก เพราะเป็นแหล่งขยายพันธุ์ของนกทั้งสองชนิดที่จะมาสร้างรังและวางไข่เป็นจำนวนมากในฤดูแล้ง IUCN จัดสถานภาพนกขาปีไหนและนกหลุมพูขาวให้เป็นสัตว์ที่มีแนวโน้มถูกคุกคาม (near threatened species) (IUCN, 2002) สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2540) จัดนกขาปีไหนเป็นนกที่ใกล้สูญพันธุ์ (endangered species) ส่วนนกหลุมพูขาวเป็นนกที่มีแนวโน้มสูญพันธุ์ (vulnerable species) ของประเทศไทย จากสถานภาพดังกล่าว หากมีการคุกคามพื้นที่ที่ใช้ในการสร้างรังและวางไข่ซึ่ง

เป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดบนเกาะแห่งนี้ ย่อมส่งผลต่อการลดลงของจำนวนประชากรของนกทั้งสองชนิด

นกขาปีไหนจัดว่าเป็นนกที่พบได้ยาก แต่ที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลันสามารถพบได้ง่ายโดยจะเดินหากินตามลานทางเดินที่และที่ทำการอุทยานฯ บนเกาะเมียง จากการสำรวจตั้งแต่ปีพ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน และจากการสอบถามเจ้าหน้าที่อุทยานฯ พบว่ามีนกขาปีไหนอาศัยอยู่บนเกาะหุยง เกาะปาหยัน เกาะเมียง เกาะสิมิลัน และเกาะตาชัย โดยจะใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งอาศัยและหากิน ส่วนนกกลุ่มพูขาวเป็นนกที่พบทั่วไปตามหมู่เกาะต่างๆ สำหรับหมู่เกาะสิมิลันสามารถพบได้ทุกเกาะในหมู่เกาะสิมิลัน ซึ่งนกจะใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งอาศัยและแหล่งหากินเมื่อถึงฤดูสืบพันธุ์นกขาปีไหนที่อาศัยอยู่ตามเกาะต่างๆ ในหมู่เกาะสิมิลันจะบินมาหารวมกันที่เกาะปาหยันเพื่อสร้างรังและวางไข่อย่างหนาแน่น ไม่พบว่านกขาปีไหนสร้างรังบนเกาะอื่นในหมู่เกาะสิมิลัน ส่วนนกกลุ่มพูขาวพบว่ามีการสร้างรังและวางไข่อย่างหนาแน่นบนเกาะปาหยัน บนเกาะหุยงและเกาะเมียงพบว่ามีนกกลุ่มพูขาวจำนวนเล็กน้อยสร้างรังบนปลายกิ่งของต้นไม้สูง ไม่พบว่านกกลุ่มพูขาวสร้างรังบนเกาะปายัง จากสถานภาพดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาการใช้ทรัพยากรของนกทั้งสองชนิดนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการเพื่อการอนุรักษ์นกที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

ศึกษาการใช้ทรัพยากรและความแตกต่างของการใช้ทรัพยากรของนกขาปีไหนและนกกลุ่มพูขาวในฤดูสืบพันธุ์ บริเวณเกาะปาหยัน อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน จังหวัดพังงา

สมมุติฐาน

นกขาปีไหนและนกกลุ่มพูขาวที่มาสร้างรัง วางไข่บนเกาะปาหยันในฤดูสืบพันธุ์ ถึงแม้จะเป็นนกในวงศ์เดียวกัน มาอาศัยบนเกาะขนาดเล็กที่มีพื้นที่จำกัด แต่นกทั้งสองชนิดสามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้จะต้องมีการใช้ทรัพยากรในการสร้างรังและกินอาหารที่แตกต่างกัน

ขอบเขตการศึกษา

พื้นที่ทำการศึกษา คือ เกาะปาหยัน (เกาะ3) และเกาะเมียง อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน จังหวัดพังงา ระยะเวลาทำการศึกษาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2548

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลการใช้ทรัพยากรในการสร้างรังและอาหารของนกขาปีไหนและนกกลุ่มพูขาวซึ่งเป็นนกที่หายาก
2. ได้ข้อมูลทางด้านนิเวศวิทยาของนกขาปีไหนและนกกลุ่มพูขาวเพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ประกอบในการวางแผนการจัดการเพื่อการอนุรักษ์
3. ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจัยในธรรมชาติที่มีผลต่อความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ของนก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย